

NEMES MAGDOLNA – JENEI TAMÁS

Debreceni Egyetem

nemesm@ped.unideb.hu

jeneitamas@hotmail.com

A SZAKNYELVOKTATÁS KIHÍVÁSAI ÉS LEHETŐSÉGEI A DEBRECENI EGYETEM GYERMEKNEVELÉSI ÉS GYÓGYPEDAGÓGIAI KARÁN

1. Bevezetés

Előjáróban szeretnénk leszögezni, hogy e helyütt nem kívánjuk érinteni a szaknyelv és a szaknyelvek oktatásának elméleti kérdéseit: nem tárgyaljuk tehát a szaknyelv(ek) és a köznyelv viszonyát, és nem foglalkozunk a kérdéskör viszonylag gazdag szakirodalmával sem. A továbbiakban a Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Gyógypedagógia Karán folyó szaknyelvoktatás aktuális helyzetét, a felmerülő nehézségeket és lehetőségeket, valamint a szaknyelvoktatás távlatait fogjuk tárgyalni. A Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Gyógypedagógia Karán az indulás évétől (1971) folyik óvodapedagógia BA képzés, több mint 25 évre tekint vissza a szociálpedagógia BA, melyhez kapcsolódik szociálpedagógia MA (2018) képzés is. A karon több mint tíz éve folyik a csecsemő- és kisgyermeknevelő BA képzés. A legújabb szak, a gyógypedagógia BA 2017-ben indult.

A szaknyelvi órák hosszú ideig szabadon választható stúdiumként jelentek meg, és előfordult, hogy valójában nyelvvizsga-előkészítő óráként működött. A szabadon választott órák továbbra is megmaradtak, pl. Reading about Social Pedagogy in English, Reading about Early Childhood Education in English és Reading about Special Education in English. Az órára jelentkezés feltétele a középfokú (B2) nyelvtudás. A szabadon választott órák keretében 5-6 érdeklődő, jó nyelvtudású hallgatónal valódi műhelymunka alakulhatott ki.

A 2017/18-as tanévtől, az új tantervi hálókbán azonban bevezetésre került minden szakon az Idegen nyelvi szakirodalom-feldolgozás stúdium, ami szükségessé tette a szaknyelvoktatás újragondolását, hiszen nappali és levelező tagozatos hallgatók sora veszi fel a tárgyat. Az Idegen nyelvi szakirodalom-feldolgozás tárgyat angolból és németből hirdetjük, a hallgatók választják ki, melyikre jelentkeznek. Az órára jelentkezés feltétele az adott nyelvből tett érettségi. A továbbiakban az angol nyelvű órákra koncentrálunk, de kitekintünk a német nyelvű szakszöveg-olvasás irányába is.

Az új tantervi háló kidolgozásának idejében még azzal is számolnunk kellett, hogy a szaknyelvek és szaknyelvoktatás helyzetét várhatóan módosítani fogja az a törvény, melynek értelmében felsőoktatásba kizárólag középfokú nyelvvizsgával nyerhetnek

felvételt a jelentkezők. Az új szabályozás komoly kihívás elé állította volna az érettségizőket, hiszen a törvény a B2 szintű nyelvvizsgát a társadalmi mobilitás feltételévé teszi (Fekete–Csépes 2018). Az MTA adatai szerint 2007-ben az egyetemek, főiskolák elsőéveseinek 40 százalékának volt nyelvvizsgája, a 2015-ös első évfolyamban már 55 százalék volt azoknak az aránya, akik legalább egy középfokú nyelvvizsgával vágtak neki felsőfokú tanulmányaiknak. 2016-ban az egyetemre/főiskolára bekerülők 61 százalékának volt nyelvvizsgája (Szabó 2018). Az egyes egyetemeken azonban a nyelvvizsgával rendelkező első éves hallgatók aránya az országos átlag alatt van, a pedagógusképző intézményekbe jelentkező tanulóknál ez az arány 45% körül mozog (W1). Noha végül nem lépett életbe a nyelvvizsgatörvény, egy ilyen szabályozás bevezetése kétségkívül új feladatok elé állítaná a hallgatókat és szaknyelvek oktatóit egyaránt.

2. A szaknyelvi órák felépítése

Az Idegen nyelvi szakirodalom-feldolgozás egy féléves kurzus célja, hogy a hallgatók megismerjék a szakterületük angol/német nyelvű irodalmának olvasáshoz szükséges alapvető szókincset, és képessé váljanak szakirodalmi szövegek, tanulmányok önálló feldolgozására. A félév során a hallgatók önállóan is keresnek szakmai érdeklődésükhöz, szakdolgozatukhoz kapcsolódó tanulmányokat, melyekről a csoportban beszámolnak.

A kötelező félév során a hallgatók általános tájékoztatást kapnak a tudományos szövegek sajátosságairól (olvasási stratégiák, kritikus olvasás, tanulmányok felépítése, absztrakt írása stb.), majd az adott szakterület szövegeinek közös feldolgozása zajlik. Az egyre hosszabb írások feldolgozása során a hallgatók szókincse folyamatosan bővül, nyelvi kompetenciája fejlődik. A szövegválasztás elsődleges szempontja a fokozatosság, hiszen nagyon eltérő nyelvtudású hallgatók kerülnek egy csoportba. Feltétlenül szólnunk kell a szövegválasztás szempontjairól, ahol a szakmai, nyelvi és terjedelmi szempontoknak egyaránt érvényesülniük kell. A félév első szövegei a szülőknek, nagyközönségnek szánt tájékoztatók, ezeket váltják fel a szaktudományos munkák. A szövegek olvasásával és fordításával párhuzamosan a diákok Excel-formátumban glosszárriumot is készítenek. A szakszövegek többszörösen összetett mondatainak fordítása külön megbeszélést és gyakorlást igényel. A terminológiai problémák is nagy figyelmet igényelnek. Az olvasott szövegek forrása többnyire a *pubmed*, a *sciencedirect*, az *acedemia.edu* és az *afasic.org* oldalak. A hallgatók az egyetemi életben használt kifejezésekből is kapnak ízelítőt (pl. *dissertation*, *thesis* 'szakdolgozat', *method* 'módszer', *ethics*, *write an essay*, *internet resources* 'internetes források', *curriculum* 'tanterv').

Az órák során szintén figyelmet igényel az alaktan és a szóképzés gyakorlása, hiszen a prefixumok és a suffixumok ismerete nagyban megkönnyíti az olvasást (pl. *unidentifiable reasons*, *unwanted movements*, *inhuman treatment*, *sensitive - sensitivity*, *poor - poverty*, *face - facial expression* 'arckifejezés'). Az *estimate* 'felbecsül, megbecsül vmit' alapszóból két további ige is képezhető (*underestimate* 'alábecsül' és *overestimate*

'túlbecsül'). A szóösszetételek áttekintése és gyakorlása épít a hallgatók előzetes ismereteire (pl. *well-designed, well-equipped, the well-being of the child* 'a gyermek jóléte', *well-off* 'tehető, jómódú'; *education-friendly, problem-solving*). Az összetételekben a *low* 'alacsony' utótag is megjelenhet, például *low-income and low-educated families* 'alacsony jövedelmű és alacsony iskolázottságú családok'. A szóképzés azért is fontos, mert a szakszókincsnek is jelentős részét adják, például *develop* 'fejlődik', ige főnévi alakja a *development* 'fejlődés', a *language development* terminus a gyermek nyelvi, a *psychosocial development* a pszichoszociális fejlődését jelenti, de van *motor development* és *cognitive development* is. A *play* 'játék' ismert a hallgatók számára, amelyből képezhető a *playful* 'játékos' és a *playfulness* 'játékosság' szó. Az utótagból indulva is jól használható kifejezéseket hozhatunk létre, mint például *waterproof* 'vízálló', *soundproof room* 'hangszigetelt szoba'.

A hallgatók nem elégedhetnek meg azzal, ha ismerik a szót, hiszen a szakmai szövegben más jelentésben használhatják pl. *paper* 'tanulmány, szöveg' a *report* 'jelentés, beszámoló' vagy az *attachment* nem e-mailhez kapcsolódó csatolmány, hanem 'kötődés' jelentésben használatos pszichológiában. A *literature review* a tanulmányokban a szakirodalmi áttekintő rész megnevezése. A *last* 'időben tart' ige sem ismert minden nyelvtanuló számára, ám az írott szövegekben gyakran előfordul a *lasting negative effect* 'tartós negatív hatás' és a *long-lasting* 'hosszan tartó' kifejezésekben.

A lexika fokozatosan kerül előtérbe, például a csecsemő és kisgyermeknevelő, illetőleg óvodapedagógia szakos hallgatóknál a *toddler* 'tipegő gyerek', *principle* 'alapelv', *human rights* 'emberi jogok', *gender* 'társadalmi nem', *bond* 'kötelék'. A *caregiver* vagy *carer* jelenti a gyermek elsődleges gondozóját, aki lehet szülő (anya/apa), nagyszülő, nevelőszülő, örökbefogadó szülő is.

A szociálpedagógia szakon a hallgatók szakmai ismereteire építve kerülnek feldolgozásra a szavak, pl. *domestic violence* 'családon belüli erőszak', *child exploitation* 'gyermek kihasználása', *social worker* 'szociális munkás', *life management* 'életvezetés' *peer pressure* 'kortárs nyomás', *human dignity* 'emberi méltóság', *child refugee* 'menekült gyerek', *disadvantaged children/social classes* 'hátrányos helyzetű gyermekek/társadalmi csoportok', *people in need* 'rászorulók', *family reunification* 'család-újraegyesítés', *unaccompanied children* 'kísérő nélkül érkezett gyermekek' *policy makers* 'döntéshozók', *poverty line/threshold* 'szegénységi küszöb'.

A gyógypedagógia szakon gyakran használt kifejezés az *observation* 'megfigyelés', *mainstream school* 'normál tantervű általános iskola', *catering* 'vendéglátás', *wheelchair* 'kerekeszék', *outgrow his condition* 'kinövi az állapotát, elmúlik', *spelling* 'helyesírás', *pencil grip* 'ceruzafogó', *lags behind* 'lemarad', *mild / severe intellectual disability* 'enyhe/súlyos értelmi fogyatékoság'. A *sessions* 'terápiás ülés' jelentése mellett az óvodai életben is használt szó, pl. *morning session* 'délelőtti foglalkozás'. A tapasztalatok szerint a befogadási ráta magas, mert a kifejezések visszatérnek az olvasott szövegekben, így segítve a rögzítést és a reprodukálást. A tudományos szövegek lexikai sajátosságai kapcsán fény

derül arra is, hogy a szövegben gyakoriak a passzív szerkezetek, és kerülnek a frazális igék (*phrasal verbs*) használatát (pl. *investigate* 'kiderít, kinyomoz' a *look into* helyett).

A szaknyelvi szövegekben a hétköznapokban nem, vagy kevéssé használt szavak is előfordulnak, mint a *consequences* 'következmények', *significant* 'jelentős'. A szóképzés gyakorlásához jó alapot nyújtanak a nyelvtani áttekintő munkák (pl. Redman 1997). A szókincs bővítéséhez is találhatunk hasznos forrásokat, például olyan munkákat, melyek a gyakori társadalmi problémák szóanyagát dolgozzák fel (pl. Gough 2001), vagy szókincsfejlesztő céllal készültek, pl. Gairns–Redman 2012, BBC World Service Learning English (W2).

A szakkifejezések körében sajátos csoportot alkotnak azok a kifejezések, melyek a magyarban is hasonló formában használatosak, mint például *abuse* 'abúzus', *quantitative research* 'kvantitatív kutatás', *deprived childhood* 'deprivált gyermekkor', *migration, culture shock, bullying, frustration, gender, discrimination, deport ~ deportation, stereotype, stimulate* 'elősegít', (*socioeconomic*) *factor* 'tényező'. A *competence* szót a magyar pedagógiai irodalom *kompetencia* formában használja, a gyógypedagógiában az *evidence-base* magyar megfelelője az *evidenciaalapú*. A szövegek pontos értelmezése érdekében ezen szavak, terminusok jelentését is érdemes tisztázni a hallgatókkal (vö. *alcohol abuse* 'alkoholfogyasztás').

A szakszöveg-olvasás során is találkozunk szinonimákkal, melyeket ismerniük kell a hallgatóknak pl. *adolescent ~ teenager* 'tinédzser, kamasz, serdülő', *aim ~ goal ~ objective* 'cél', *self-esteem ~ self-confidence* 'önbizalom'. A logopédia szakirányos hallgatók számára fontos, hogy a dadogásra három kifejezés váltakozó használatát láthatjuk: *stammering, stuttering* és *dysfluency*. Az *óvoda* szóra több terminust is találunk: *establishment, kindergarten, nursery* és a *preschool*. A *setting* szó általánosabb, 'intézmény' jelentésben szerepel a szövegekben (pl. *a child attends a setting; subsidised setting* 'anyagilag támogatott intézmény'). A magyar óvodában nagyon fontos a szabadjáték, ami lehet *unstructured play* vagy *free (flow) play*. A *brother* és a *sister* mellett az angolban is létezik a *sibling* 'testvér' szó (pl. *sibling relations* 'testvéri kapcsolatok'). Az óvodás korú gyermek lehet *preschooler* vagy *child of pre-school age*. A megfigyelés során a gyermekről alkotott teljes kép lehet *holistic picture* vagy *rounded picture*. A *plush toy* és a *stuffed animal* is jelölheti a gyermekek által kedvelt plüssjátékokat.

A szókincs sajátos szeletét jelentik a rövidítések, melyek ismerete az olvasás-feldolgozást segíti, pl. *GP* (General Practitioner; háziorvos), *SLT* (speech and language therapist, logopédus), *TA* (teaching assistant, pedagógiai asszisztens), *SEN* (special educational needs; sajátos nevelési igény), *ECEC* (early childhood education and care, kora gyermekkori oktatás és nevelés), *NGO* (non-governmental organization, civil szervezet). Az órákat videók és külföldi vendégoktatók előadásai teszik változatossá. A német szaknyelvi órákon, 4-5 perces videóanyagokat is fordítanak a hallgatók, melyet oktatóik a későbbiekben a tanórákon fel tudnak használni.

A lexikai és szintaktikai egységek fordítása is nehézséget okozhat a hallgatóknak. A *children with dysgraphia* kifejezést fordíthatják *gyerekek diszgráfiával* formában,

bár a magyar kifejezés *diszgráfias gyerekek*. Hasonló ehhez a *child with SEN* 'gyerekek SNI-vel', pontosabban *SNI-s gyerekek*. A szövegek különös kihívást jelentenek akkor, ha diszgráfias gyerektől idéznek, mint például: *I amly have three friends but they might be sing me to amd hate me. I cant do emy thying weth out losine a freind ore herting my self. Id rather be a dog ar a dalfen. Id be loved more and have more frend. Id be happy* (Fischer–Rettig 2004). A magyarra fordításhoz Angliában élő, magyar származású szülő segítségét kértük, akinek a gyermeke diszgráfias. Az idézett részlet fordítása így hangzik: *Csak három barátom van, de néha szeretnek, néha utálnak. Semmit sem tudok tenni anélkül, hogy el ne veszítenék egy barátot vagy meg ne sérülnék. Szeretnék inkább kutya vagy delfin lenni. Akkor mindenki szeretne és lenne sok barátom. Akkor boldog lennék.*

Bizonyos esetekben szembe kell néznünk a fordíthatatlanság problémájával. A *POWER* nagyon jó angol memóriamankó, de magyarra fordítva nem működik (Fischer–Rettig 2004):

- P – Plan your paper;
- O – Organize your thoughts and ideas;
- W – Write your draft;
- E – Edit your work; and
- R – Revise your work before producing a final draft

- P –Tervezd meg a szövegedet;
- O – rendezd el a gondolataidat és ötleteidet;
- W – írdj vázlatot;
- E – szerkeszd a munkát
- R – nézd át a munkád, mielőtt létrehozod a végleges vázlatot

Az új nyelvi tudásanyagról a félévet záró tanórai szókincstesztben, valamint egy tanulmány-részlet fordításában adnak számot a hallgatók. A szövegrészlet fordítását önállóan, tanórán kívül készítik el, miközben glosszáriumot is készítenek a szövegben szereplő szakkifejezésekből. A hallgatók egyénileg fordítanak, de együtt kell működniük társaikkal, a határidőket be kell tartaniuk. A gyakorlatközpontú órák olyan kompetenciákat fejlesztenek, melyek más területre is átvihetők (teammunka, pontosság, önállóság stb.). A hallgatókra ösztönző erővel hat, hogy legjobb fordítások a *Különleges Bánásmód* online folyóiratban jelennek meg, a szerzők engedélyével.

3. Pedagógiai szakszógyűjtemények

A pedagógiai szakszógyűjtemények nem előzmény nélküliek a magyar szakirodalomban. 1998-ban jelent meg Gosztanyi Géza és Pik Katalin tollából *A szociális munka szótára* című munka. A szótárban a magyar nyelvű forma mellett áll az angol megfelelő, majd

egy rövid magyarázat, pl. **adó** (tax) *olyan kötelező díj, általában pénz, melyet a kormány vagy a helyi önkormányzat vet ki annak érdekében, hogy fedezze működési kiadásait vagy affektivitás (affectivity) Talcott Parsons kifejezése egy helyzet érzelmi értékelésének jelölésére.* A szótár napjainkban nehezen hozzáférhető és a szavak keresése is nehézséget jelent.

Szabolcs Éva, Peter Gavora és Larry Loesch állította össze az *Angol–magyar–szlovák pedagógiai terminológiai szótárat* (2004). Az angol nyelvű címszót angol nyelvű magyarázat követi, majd a magyar és szlovák fordítás következik, ahogy a következő példában is látható: ABILITY – having the knowledge and skills needed to perform a mental or behavioral task effectively; képesség, schopnost. Az óvodai megfigyelések közben gyűjtött, elsősorban óvodapedagógiai szóanyagot Vargáné Nagy Anikó (2017). A szöszedetben olyan kifejezések találhatók, melyekre az angol óvodában megfigyelést végző vagy szakmai gyakorlatot teljesítő hallgatóknak szükségük lehet, pl. *sandbox* 'homokozó', *smooth transition* 'zökkenőmentes átmenet', *apron* 'köpeny'.

Árva Valéria csecsemő- és kisgyermeknevelő hallgatóknak állított össze egy kötetet, amely fokozatosan építi fel a kisgyermeknevelők angol nyelvi szakszókincsét (2015). A kötetben külön fejezet foglalkozik a könyvekkel (Reading book for toddlers) a szobatisztasággal (Potty training) és a táplálkozás kérdéseivel (Feeding babies). A kötetben számos olyan, korosztály-specifikus szó és kifejezés olvasható, melyek nem részei az általános nyelvkönyveknek, pl. *tantrum* 'hiszti', *feeding bottle* 'cumisüveg', *cot* 'kiságy', *pram* 'babakocsi'. Az egyes fejezetekben a szakkifejezések félkövéren vannak szedve, és a fejezetek végén angol nyelvű szólista, valamint szókincsfejlesztő gyakorlatok találhatók.

Budapesten, az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Karán 2009 óta folynak szaknyelvi képzések. A kar honlapján hozzáférhető egy szöszedet, amely az angol címszó magyar megfelelője mellett értelmező szótárként magyarázatot is hoz (3). Ezt követően besorolja, hogy a gyógypedagógia mely szakterületéhez vagy szakterületeihez sorolható az adott kifejezés: autizmuspektrum pedagógiája szakirány (AU), értelmileg akadályozottak pedagógiája szakirány (ÉA), hallássérültek pedagógiája szakirány (HA), látássérültek pedagógiája szakirány (LÁ), logopédia szakirány (LO), pszichopedagógia szakirány (PSZ), szomatopedagógia szakirány (SZO), tanulásban akadályozottak pedagógiája szakirány (TA). Végül a releváns gyógypedagógiai területeket és a társtudományokat sorolja fel (fogycatékosságtudomány, orvostudomány, gyógypedagógia-tudomány, kutatásmódszertan) jelezve, hogy a címszó hová kapcsolódik. A szöszedet Excel-táblában készült, így lehetővé válik az adatok frissítése. A szöszedet az oldalról ingyenesen letölthető. A szöszedet segíti a kar jelenlegi hallgatóit a szakdolgozatuk elkészítésben, de azok is hasznát vehetik, akik Erasmus-félévüket külföldön töltik, vagy külföldi tanulmányokra készülnek. A kar doktorjelöltjei és oktatói is találhatnak az angol nyelvű szakirodalom olvasása közben új, még nem ismert kifejezéseket.

4. Terminológiai problémák

A szakszövegek olvasása során számos olyan kifejezéssel találkozunk, melyeket nem találunk meg az említett munkákban. Az *electronic entertainment time* kifejezés olyan időre utal, amit a gyermek elektronikai eszköz használatával tölt, azon játszik. A magyar fordítása *kütyüidő* vagy *kockulási idő* lehet. Az *educational TV* olyan tévéműsorra vagy tévécsatornára utal, ahol oktató célú műsorokat sugároznak, magyarra *ismeretterjesztő műsorként* fordíthatjuk. A pedagógiai irodalom szókinccse is folyamatosan változik, a terminusok megfeleltetése nem egyszerű, például a *skill* szót a magyarra *képesség* és *készség* értelemben is fordíthatjuk. A *life skills* a megfelelő életvezetéshez szükséges készséget, képességeket jelenti: időbeosztás, pénzgazdálkodás, hétköznapi teendők ellátása. A *self-help skills* kifejezés azon készségeket és képességeket jelenti, melyek az önellátáshoz szükségesek (öltözködés, étkezés stb.), a *reading skills* az olvasási, a *play skill* a játszóképességet jelenti. Az *academic skills* a tanuló iskolai teljesítményére utal, a *social skills* a szociális, társas készségeit jelöli, a *negotiation skills* 'tárgyalási készség'. Az *educational ladder* vagy *educational journey* azt az utat jelöli, amit a gyermek az oktatási rendszerben megtesz az óvodás kor kezdetétől a tanulmányai befejezéséig. A *free flow environment* olyan óvodai csoportszobát jelöl, amelynek közvetlen kapcsolata van a környezettel, az egyik ajtó az udvarra vezet. Az óvodai csoportszobák részekre vannak osztva, ilyen a *book corner* 'könyvsarok', a *home corner* 'babaszoba'. A *share day* az óvodában az a nap, amikor a gyermek beviheti a kedvenc játékait, és azt megmutathatja a többi gyermeknek is. A *broken home* olyan családot jelent, amelyben a szülők elváltak vagy külön élnek (felbomlott család). Az *allied health professionals* olyan csoportot jelöl, amelyben a szakemberek (gyermekorvos, gyógypedagógus, pszichológus stb.) közösen dolgoznak a beteg érdekében.

A szókinccsben gyakoriak a metaforák és a szócsaládok. A *mental junk food* olyan tévéműsorra utal, amely olyan, mint a gyorsétel a gyomornak, azaz káros, egészségtelen. A *mental junk food* magyarra *szemétműsorként*, *szennyműsorként* fordítható. A *social* 'szociális, társadalmi' előtaghoz számos utótag kapcsolódhat pl. *social inequality* 'társadalmi egyenlőtlenség', *socio-cultural environment* 'szociokulturális környezet', *social exclusion / inclusion* 'társadalmi kirekesztés / inklúzió - befogadás', *social policies* 'társadalompolitikák'.

A szaknyelvi órákon közösen feldolgozott szövegeket a vállalkozó hallgatók írásban is lefordítják. Az elkészült fordításokat a kar oktatói mint szakmai lektorok ellenőrzik, és a legjobb munkák a karon működő Különleges Bánásmód című online, interdiszciplináris szakmai folyóiratban jelennek meg. Az óvodapedagógia szakos hallgatók számára nagyon fontos az óvodai megfigyelés, amelyhez szakszövegolvasás órán is kapcsolódott szöveg. Kathy Brodie, a *Making observations* (2014) című írás szerzője örömmel járult hozzá a magyar fordítás elkészítéséhez és megjelentetéséhez. A kétnyelvű gyerekek neveléséhez kapcsolódó szöveget Révészné Nagy Orsolya, a Debreceni Egyetem Tehetség gondozó Programjának (DETEP) csecsemő- és kisgyermeknevelő szakos

hallgatója készítette el (Sorace 2004). A fordítás a hallgató szakdolgozatához is kapcsolódott. A megjelent fordításokat elsősorban óvodapedagógia szakos hallgatók, de a téma iránt érdeklődők is olvashatják. A továbbiakban a fordítás iránt érdeklődő hallgatók bevonásával szakfordítási műhely kialakítását és újabb fordítások megjelentetését tervezzük (pl. Godawa–Ryszka 2019). A szaknyelvi órák felkészülést jelentenek a külföldi rész-képzésre és szakmai gyakorlatra egyaránt (Erasmus, CEEPUS). A fordítások kapcsán a kar szakmai kapcsolatai is bővülnek.

5. Szakszókincs-gyűjtemény összeállítása

2018 őszén a jelen tanulmány szerzői arra vállalkoztak, hogy a Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Karán folyó képzésekhez kapcsolódóan elektronikus szótári adatbázist hoznak létre. Az Excel-táblázatban a három fő szak három fülrel lesz jelen. Az első fül a gyógypedagógia szakhoz kapcsolódik (1. ábra), a második a szociálpedagógiához (2. ábra), a harmadik fül az óvodapedagógia, valamint a csecsemő- és kisgyermeknevelő szak területét öleli fel (3. ábra).

	A	B	C	D
252	create	készít, létrehoz, alkot		
253	creative writing	fogalmazás, kreatív írás		
254	crèche	bölcsőde		
255	cross-sectional	keresztmetszeti		
256	cue	jel		
257	cultural disadvantage	kulturális hátrány		
258	cure	(meg)gyógyít		
259	current state	jelen állapot		
260	curriculum	tanterv		
261	cursive writing	írott betű, folyóírás		
262	date back	visszadatálódik, visszanyúlik		
263	deal with	foglalkozik vmivel		
264	decode	(meg)ért vmit		
265	decoding	megértés		
266	decrease	csökken		
267	deficit	hiány		
268	definitive	végleges		
269	degree	fok, mérték		
270	delay	késlekedés		
271	Department of Education and Skills	Pedagógiai Szakszolgálat		
272	depend on	függ		
273	dependent	függő		
274	depression	depresszió		
275	desire	vágy		
276	desired	kívánt, vágyott		
277	detailed	részletes		
278	details	adatok, részletek		
279	determine	meghatároz		
280				

1. ábra: Gyógypedagógiai fül

Szótári adatbázisunk három fontos szómező (pedagógia, szociálpedagógia és gyógypedagógia) minél teljesebb körű bemutatására törekszik. Az adatbázisra azért van szükség, mert a korábban bemutatott pedagógiai és szociálpedagógiai szógyűjtemények könyv alakban jelentek meg, ma már nehezen férhetőek hozzá, valamint a két terület szókinccse jelentős változáson ment át az elmúlt húsz évben. A gyógypedagógiai szakszókincsgyűjtemény a kar új, gyógypedagógiai profilját kívánja megerősíteni. Az adatállományt nyilvános adatbázisként a Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Kar honlapján tesszük közzé, lehetővé téve a közvetlen hozzáférést. Az adatbázisunk legfőbb feladata az lesz, hogy a hallgatót, kutatót és oktatót segítse az angol nyelvű szakirodalom feldolgozásában. A szótár összeállítása során feltételezzük, hogy a felhasználó B2 nyelvtudással rendelkezik. Az egymás mellett levő három fül célzott, gyors és könnyű keresést tesz lehetővé. A három terület között jelentős az átfedés, így ha az egyik fülön nem található meg a keresett szó vagy kifejezés, a felhasználó azonnal próbálkozhat a másik fülön (pl. mindhárom szakterület használja az *ability*, *disability*, *achievement* szavakat). Az adatbázisban angol és magyar kifejezésekre is lehet keresni, és tervezzük a német nyelvi kiegészítést is.

2018 ősze és 2019 tavasza között mintegy száz forrást dolgoztunk fel, melyek pedagógiai, szociálpedagógiai és gyógypedagógiai munkák. Ezek mindegyike 2000 után megjelent tanulmány, de vannak közöttük más természetű munkák is: intézménybemutatók, jó gyakorlatok leírása stb. A források kiválasztásakor arra törekedtünk, hogy a három érintett területet egyenletesen reprezentálják. A szövegek olvasása közben glosszáriumok készültek, melyeket egyesítve szólistákat kaptunk. Az így elkészült adatbázisokat alapos ellenőrzésnek vetettük alá, és nem minden adatot vettünk figyelembe. Mivel pedagógiai, szociálpedagógiai és gyógypedagógiai szakkifejezések szótárát kívánjuk megszerkeszteni, az adatbázisba főnévi, igei és melléknévi szófajú adatokat emeltünk be. A szótárunkba elsődlegesen a szakterülethez kötődő kifejezések kerülnek be, mint *ethnic minority* 'etnikai kisebbség', *take refuge* 'menedéket talál', *prejudice* 'előítélet', *reveal* 'felszínre hoz, kiderül', *muscle* 'izom'. A szótár összeállítása során figyelembe vettük a szakszövegekben gyakori *play a part (in sg)* 'szerepet játszik', *impact (on sg)* 'hatással van vmire, befolyásol vmit', *increase* 'növekszik', *deal with* 'foglalkozik vmivel' stb. kifejezéseket. Nem kerültek be azonban a kötőszavak, mert azok nem a szakszókincs részei (pl. *regardless of* 'tekintet nélkül vmire', *naturally* 'természetesen', *because of* 'miatt'). Úgy véljük, a határozószók sem részei a szakszókincsnek, így a *gradually* 'lassan, lépésről lépésre', *briefly* 'röviden', *specifically* 'különösen', *every now and then* 'olykor-olykor, ritkán' sincs benne a gyűjteményünkben.

	A	B	C	D	E	F
59	attempt	erőfeszítés, kísérlet				
60	attempt at suicide	öngyilkossági kísérlet				
61	authentic	hiteles, eredeti, autentikus				
62	authenticity	hitelesség				
63	avoid	elkerülni				
64	balanced	kiegyensúlyozott				
65	barbed-wire	szögesdrót				
66	barrier	akadály				
67	basic services	alapszolgáltatás				
68	be aware of	tudatában van				
69	be deprived of	meg van fosztva valamitől				
70	beg	kéreget, könyörög				
71	beggar	kéregető, koldus				
72	behave	viselkedni				
73	behaviour	viselkedés				
74	belief	hit, eszme				
75	belittle	lekicsinyel vkit				
76	benefit	járulék, juttatás				
77	body contact	testi kapcsolat				
78	body odor	testszag				
79	borderline	határ				
80	boundary	határ				
81	boycot	megtagad, bojkottál				
82	break the law	megszegi a törvényt				
83	broaden	(ki)szélesít				
84	budget	költségvetés				
85	bullying	zaklatás				
86	call names	csúfol				
87	canonize					

2. ábra: Szociálpedagógiai fül

Az adatbázisunkban külön sorban szerepel az alapszó és a képzett alakja, például *inconsistent* 'következetlen' és *inconsistency* 'következetlenség'. A felhasználóbarát szótár jegyében feltüntetjük az alapszó ellentétét is, pl. *direct* 'közvetlen' és *indirect* 'közvetett'; *identifiable* 'azonosítható' és *unidentifiable* 'azonosíthatatlan'. Az egyes forrásoknak az így megszürt szóállományát a három elkülönített fülön rögzítettük. Adatbázisunkban jelenleg kb. 1.200 gyógypedagógiai, 820 szociálpedagógiai és kb. 470 óvodapedagógiai szó, kifejezés található. Nem állítjuk, hogy a fentiekben minden felmerülő elvi kérdést megnyugtatóan tisztáztunk. Világos elvi alapok, jól megragadható elméleti alapvetés nélkül nehéz jó szótári adatbázist készíteni. Amikor azonban a tisztánlátást a kérdéses nyelvi anyag összetettsége és átfedései is nehezítik, azt kell mondanunk: reméljük, kissé bizonytalan elméleti megalapozással annak reményében folytathatjuk a szótár megszerkesztését, hogy az anyag egybeállításánál során az elvi problémák is tisztulni fognak. Azt nagyon fontosnak tartjuk, hogy a fentiek szerint összeállított anyag szakmai ellenőrzésére az online közzététel előtt szakmai lektorok bevonásával sor kerüljön.

	A	B
44	best interest	érdeke vkinek
45	blind	vak
46	body language	testbeszéd
47	bond	kötélék
48	book corner	könyvsarok, olvasósarok
49	bounce	pattog, pattan (labda)
50	brush	ecset
51	call names	csúfol
52	canvas	vászon
53	cardboard	karton
54	caregiver	gondozó, szülő
55	carer	gondviselő
56	charitable	jóteköny
57	charity	jótekönytség
58	check	kockás
59	child neglect	gyermekelhanyagolás
60	child of pre-school age	óvodás korú gyermek
61	child welfare	gyermekjóléti
62	Children Act	Gyermekek törvénye

3. ábra: (Óvoda)pedagógiai fül

6. Összegzés

A pedagógia, szociálpedagógia és gyógypedagógia új, folyamatosan bővülő és bővítendő online szótári adatbázisa terveink szerint 2020-tól ingyenesen lesz elérhető a Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Kar oldalán. Reméljük, munkánkat a szakdolgozatukat író hallgatók mellett, a téma oktatói és kutatói is örömmel használják majd. A szótárral kapcsolatos megjegyzéseiket, javító szándékú ötleteiket, javaslataikat örömmel fogjuk venni.

Irodalom

- Árva Valéria 2015. *English for baby care. ESP coursebook for students of infant and early childhood care. Angol szaknyelv csecsemő- és kisgyermeknevelő hallgatóknak*. Budapest: ELTE Tanító- és Óvóképző Kar. http://tamop2014.tok.elte.hu/dok/szakmai_anyagok/tp_modszertani_anyagok/Arva_Valeria_2015_English_for_baby-care.pdf (2019. 02. 20.)
- Brodie, Kathy 2014. Making observations. *Teach Early Years* 9: 32–33. www.teachearlyyears.com/images/uploads/article/Making-observations_.pdf (2019. 02. 20.)
- Magyar nyelvű fordítás: Farkas Bálint Attila 2018. Megfigyelések készítése. *Különleges Bánásmód* 4/1: 47–50. https://epa.oszk.hu/03700/03760/00013/pdf/EPA03760_kulonleges_banas_mod_2018_1_047-050.pdf (2020. 08. 03.)

- Fekete Adrienn – Csépes Ildikó 2018. B2-es szintű nyelvvizsga bizonyítvány: útlevel a diplomás élethez, társadalmi mobilitáshoz. *Iskolakultúra* 28/10–11: 13–24. <https://doi.org/10.14232/ISKKULT.2018.10-11.13>
- Fischer, Jeri – Rettig, Michael 2004. Dysgraphia: When Writing Hurts. A little-known disorder may be responsible for students' poor and illegible handwriting. *Principal-Doing the Math-Web Exclusive* 84/2: 1–3. <https://www.naesp.org/sites/default/files/resources/2/Principal/2004/N-D-Web.pdf>
- Gairns, Ruth – Redman, Stuart 2012. *Oxford Word Skills. Intermediate*. Oxford: Oxford University Press.
- Godawa, Grzegorz – Ryszka, Łukasz 2016. Axiological issues common to social pedagogy and social work. In: Juzl, Miloslav – Jarosz, Ewa – Marková, Dagmar – Neslusánová, Silvia (eds.): *Sociální pedagogika: budoucnost Evropy; Řešení sociálně kulturních problémů*. Brno: Institut Mezioborových STUDIO. 498–504. Magyar nyelvű fordítás: Erdei Adrienn – Csércsa Zsuzsanna – Salwerowicz Tina – Szógyényi Titanilla 2019. A szociálpedagógia és a szociális munka közös értékelméleti témái. *Különleges Bánásmód* 5/3: 103–109.
- Gosztonyi Géza – Pik Katalin 1998. *A szociális munka szótára*. Budapest: Szociális Munkások Magyarországi Egyesülete.
- Gough, Chris 2001. *English vocabulary organizer*. London: Language Teaching Publications. http://elibrary.bsu.az/books_250/N_10.pdf (2019. 02. 20.)
- Redman, Stuart 1997. *English vocabulary in use. Pre-intermediate and intermediate*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sorace, Antonella – Ladd, Bob 2004. *Raising bilingual children*. Washington: Linguistic Society of America. www.linguisticsociety.org/sites/default/files/Bilingual_Child.pdf (2019. 02. 20.). Magyar nyelvű fordítás: Révészné Nagy Orsolya 2018. Kétnyelvű gyerekek nevelése. *Különleges Bánásmód* 4/1: 59–63. https://epa.oszk.hu/03700/03760/00013/pdf/EPA03760_kulonleges_banasmod_2018_1_059-063.pdf (2020. 08. 03.)
- Szabó Fruzsina 2018. *Jön a feketeleves 2020-tól: több tízezeren mondhatnak le az egyetemi felvételiéről*. https://eduline.hu/nyelvtanulas/2020_felveteli_kotelezo_nyelvvizsga_Q6ZFCY (2019. 02. 20.)
- Szabolcs Éva – Gavora, Peter – Loesch, Larry 2004. *Angol–magyar–szlovák pedagógiai terminológiai szótár*. Budapest: Eötvös József Könyvkiadó.
- Vargáné Nagy Anikó 2017. Tartalmi különbségek a magyar és angol nyelvű óvodapedagógiai szakterminológiában. Magyar–angol nyelvű szöszedet. In: Vargáné Nagy Anikó (szerk.): *Családi nevelés 2*. Debrecen: Didakt Kft. 248–258.

Internetes hivatkozások

- W1 = Vonják vissza a kötelező nyelvvizsgáról szóló felvételi szabályt: ezt kéri a PSZ.
https://eduline.hu/erettsegi_felveteli/20190415_felveteli_nyelvvizsga_Pedagogusok_Szakszervezete (2019. 04. 25)
- W2 = BBC Learning English. Funky Phrasals. Childhood. http://downloads.bbc.co.uk/worldservice/learningenglish/teachingenglish/funkyphrasals/te_funky_phrasals_childhood.pdf (2019. 03. 15)
- W3 = Angol–magyar Gyógypedagógiai és Fogyatékoságtudományi Szószedet.
<http://szotar.barcsi.elte.hu/index.html> (2019. 03. 15)